

правові засади запровадження) : монографія / В. Ю. Стеценко. – К. : Атіка, 2010. – 320 с.

6. Конституційно-правові засади становлення української державності / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Г. Данильян та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Тодики. – Х. : Право, 2003. – 328 с.

7. *Нерсесянц В. С.* Общая теория права и государства : учебник для вузов / В. С. Нерсесянц. – М. : Норма, 2004. – 552 с.

8. *Стеценко С. Г.* Вступ до курсу «Медичне право України» : лекція / С. Г. Стеценко // *Право України*. – 2011. – № 11-12. – С. 120-131.

Стеценко В. Ю. Добровольное медицинское страхование и платные медицинские услуги как средства улучшения финансового состояния украинской медицины: правовые аспекты. Рассмотрены актуальные правовые вопросы улучшения финансирования отечественной системы здравоохранения. Акцентировано внимание на юридическом обеспечении добровольного медицинского страхования и практики оказания платных медицинских услуг.

Ключевые слова: добровольное медицинское страхование, платные медицинские услуги, медицинское право, финансирование.

Stetsenko V. Yu. Voluntary medical insurance and paid medical services as means of improving the financial condition of Ukrainian medicine: legal aspects. The article deals with actual legal issues of improving the financing of the national health system. Indicates that the current state of the economy is not able to ensure the realization of the right to health. For full funding of the healthcare industry legal science has also develop our own approach. Focuses on the legal provision of voluntary medical insurance and the practice of rendering of paid medical services. Voluntary medical insurance is an additional opportunity for the patient, it reveals to him first of all the service capacity of medical institutions. However, it is severely limited in Ukraine for reasons of low income citizens. It is proved that the paid medical services not inconsistent with the requirements of the Constitution regarding free medical care. It only extends the legal status of the patient, because it gives him more opportunities

Keywords: voluntary medical insurance, paid medical services, medical law, financing.

Надійшла до редакції 22.12.2014

Коваленко А. В.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УКД 347.44

ЕЛЕКТРОННІ ДОКУМЕНТИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ УКЛАДАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

Досліджено питання електронного документообігу в Україні. Визначено основні проблемні аспекти укладання цивільно-правових договорів в електронній формі. Визначено переваги процедури укладання цивільного договору в електронній формі, що характеризується зручністю, економією часу, коштів і є ефективною у разі значної віддаленості контрагентів. Зосереджено увагу на можливостях визнання електронних договорів недійс-

ними, досліджено питання можливості нотаріального посвідчення договорів в електронній формі. Акцентовано на електронному цифровому підпису як невід'ємному елементі цивільно-правових договорів, укладених в електронній формі.

Ключові слова: електронний цифровий підпис, оферта, акцепт, електронна форма, цивільно-правовий договір.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток телекомунікаційних технологій у сучасному суспільстві став причиною прискореної глобалізації і становлення інформаційного суспільства. Цією тенденцією було обумовлено прийняття законів України «Про електронний документ і електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис». У новому інформаційному суспільстві по-особливому актуалізується можливість укладання цивільно-правових договорів в електронній формі. Стали очевидними і зрозумілими переваги процедури укладання такого договору, що характеризується зручністю, економією часу, коштів і є ефективною у разі значної віддаленості контрагентів. Актуальність теми наукового дослідження обумовлена також зробленим європейським вибором України. Поширення такого позитивного досвіду в Україні призведе наближення її правової системи до європейських стандартів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання електронних документів є малодослідженим у науковій літературі. Цій темі приділили увагу такі науковці, як А.П. Вершинін, В.В. Ларін, Л.А. Лунц, І.В. Бачило та ін.

Мета. У ході дослідження обраної теми необхідно розкрити правову природу електронного документа, виявити особливості електронної форми договору, специфіку стадії укладання договорів в такій формі, проблеми, які існують на цій стадії, з можливістю їх подальшого усунення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про електронний документ і електронний документообіг» електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [1, ст. 5]. Закони про електронний документообіг містять значні прогалини, обумовлені хибним розумінням правової природи електронного документа. Зокрема, головна відмінність електронного документа від традиційного „паперового” полягає в тому, не існує категоричної прив'язки документа до матеріального носія, а його обов'язковим реквізитом є електронний підпис, який має свою специфіку у використанні і характеризується складнішою процедурою його накладання за допомогою спеціальної технології [2, с. 74].

У ході проведеного аналізу законодавства стає зрозумілим, що тільки окремий вид електронного підпису – а саме електронний цифровий підпис – регламентується на рівні закону, який визначає його як вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача [3, ст. 1]. Інші види електронного підпису дозволяється використовувати за письмовою згодою сторін, в якій будуть міститися зразки відповідного

аналога їх власноручних підписів [4, ст. 207]. Тобто наявною є необхідність попереднього укладення „паперового” письмового договору.

Однією з найбільш пріоритетних сфер функціонування електронного документа визначено сферу укладання цивільно-правового договору в електронній формі. Оскільки єдиним актом цивільного законодавства, якій встановлює загальні вимоги вчинення правочинів, є Цивільний кодекс, то особливості укладення цивільного-правового договору в електронній формі може бути розглянуто на основі положень ЦК з урахуванням вимог вже зазначених законів, оскільки договір в електронній формі є перш за все електронним документом. З огляду на ч. 1 ст. 207 ЦК стає зрозумілим, що електронна форма правочину – це особливий різновид письмової форми, який потребує специфічного правового регулювання на відміну від звичайної „паперової” письмової форми. Сьогодні укладення такого договору є значно ускладненим у зв’язку прогалинами в законодавстві і недосконалістю правового регулювання цього питання. Тому до цього правового явища необхідно максимально застосовувати принцип диспозитивності з огляду на метод правового регулювання галузі цивільного права, а також принцип свободи договору.

У ході дослідження цієї теми було виявлено певні проблемні аспекти вже на стадії укладання такого договору, а саме при направленні оферти (пропозиції) й отриманні акцепту (згоди на укладання). Річ у тому, що ст. 11 Закону України „Про електронний документ і електронний документообіг” зазначає, що такий документ вважається одержаним адресатом з часу надходження авторові повідомлення в електронній формі від адресата про його одержання, якщо інше не передбачено законодавством або попередньою домовленістю між суб'єктами електронного документообігу. При цьому відповідно до ч. 3 ст. 11 вказаного Закону у разі ненадходження до автора підтвердження про факт одержання надісланого електронного документа вважається, що електронний документ не одержано адресатом. Сторона, яка одержала оферту, повинна відправити повідомлення про одержання незалежно від того, буде пропозицію прийнято чи ні. Але ж така сторона не заінтересована відправляти таке повідомлення у разі небажання укласти договір, оскільки в ЦК прямо не передбачено обов’язку повідомити іншу сторону про неприйняття оферти. Тож, якщо сторона не надішле повідомлення про одержання оферти, інша сторона не зрозуміє, чи контрагент і справді не бажає укласти запропонований договір, чи він просто не одержав такої пропозиції, оскільки не надіслав повідомлення про одержання оферти. Відсутність вимог до структури і змісту такого повідомлення залишає сторонам право скласти цей електронний документ на свій розсуд. Сторони при цьому ризикують, що даний документ може бути не сприйнятий як доказ в суді не тому, що він має електронний вигляд, а тому, що не має реквізитів, які, на думку суду або іншої сторони, повинні бути в цьому повідомленні [5, с. 9].

Таким чином, існує суттєва прогалина в законодавстві при укладанні договорів в електронній формі, яка може завдати матеріальних збитків контрагентам. Не виникало б жодних проблем, якщо б законодавець врегулював це

таким чином: часом одержання електронного документа адресатом вважається момент надходження електронного документа до його спеціально створеної інформаційної системи для реєстрації вхідних документів. І тому, щоб повідомлення в електронній формі набуло юридичної сили, вбачається необхідним вдатися до попереднього договірною врегулювання таких відносин, як це запропоновано у ст. 11 зазначеного Закону. Але такий договір, поперше, сам має бути укладеним в „паперовій” письмовій формі, а по-друге, має поширюватися тільки на сторони, що його підписали. Необхідність укладання такого договору виникає і у разі посвідчення договору іншим видом електронного підпису, крім електронного цифрового, оскільки тільки останній врегульовано на рівні закону. Така система електронного документообігу є „замкнутою”, „закритою”, до неї не зможе приєднатися третя сторона без попередньої угоди. Об’єктивна необхідність укладання попередньої письмової угоди, як вже зазначено, гальмує увесь процес електронного документообігу.

У законодавстві досі не вирішено питання нотаріального посвідчення тих договорів, укладених в електронній формі, для яких воно є обов’язковим [6, с. 123]. Хоча теоретично законами передбачено таку можливість, проте сьогодні жодний нотаріус не посвідчить такого договору, оскільки повноваження на це ніде не передбачені, до того ж не розроблено механізму такого посвідчення. Існує нагальна необхідність розробки механізму нотаріального посвідчення таких договорів, з тим щоб розширити можливість сфери їх укладання. Вважається, що необхідно почати із закріплення такої можливості в самому ЦК з подальшою розробкою механізму.

Висновки. Отже, сьогодні, укладаючи договір в електронній формі, сторони ризикують завдати собі матеріальних збитків. Чинне законодавство потребує змін і доповнень з тим, щоб вільно, законно відбувався обіг електронних цивільно-правових договорів, не порушуючи при цьому інтереси і права сторін. Процедура укладання договорів в такій формі повинна бути чітко передбачена в ЦК. Тільки тоді може йтися про розвиток електронної комерції в Україні. До того ж створена законодавством концепція циркулювання електронного документа потребує просякнення її правовою практикою. Електронний підпис має перспективу, він тільки починає використовуватися в Україні, тому зараз настав момент, коли необхідно докласти максимальних зусиль, щоб підтримати поширення такої практики і створити позитивний досвід в Україні. В Європі вже давно дійшли розуміння того, що скорочення зайвих процедур при укладанні договорів – це необхідна реальність. Будемо сподіватися, що подібні зміни в юридичній свідомості відбудуться незабаром і в Україні.

Бібліографічні посилання

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 року // Голос України. – 2003. – 27 червня. – № 119.
2. Дутов М. Правові проблеми електронного документа / М. Дутов // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 4. – С. 73-75.
3. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22 травня 2003 р. // Голос України. – 2003. – 27 червня.
4. Цивільний Кодекс України : затв. Законом України від 16.01.2003 / зі змін. та до-

повн. станом на 19.06.03. – X., 2003. – 423 с.

5. Завальна Ж. Електронні документи за законодавством України / Ж. Завальна // Юридичний вісник України. – 2004. – № 5. – С. 9.

6. Дутов М. Правові проблеми електронного документообігу / М. Дутов // Право України. – 2002. – № 6. – С. 122-124.

Коваленко А.В. Електронные документы: проблемные аспекты заключения гражданско-правовых договоров в электронной форме. Исследованы вопросы электронного документооборота в Украине. Определены основные проблемные аспекты заключения гражданско-правовых договоров в электронной форме. Определяются преимущества процедуры заключения гражданского договора в электронной форме, что характеризуется удобством, экономией времени, средств и эффективностью при значительной удаленности контрагентов. Сосредотачивается внимание на сложностях при признании электронных договоров недействительными, исследованы вопросы возможности нотариального удостоверения договоров в электронной форме. Поскольку единственным актом гражданского законодательства, которой устанавливает общие требования совершения сделок, является Гражданский кодекс Украины, то особенности заключения гражданско-правового договора в электронной форме могут быть рассмотрены на основе положений ГКУ с учетом требований соответствующих законов, поскольку договор в электронной форме является прежде всего электронным документом. Акцентируется внимание на электронной цифровой подписи как неотъемлемом элементе гражданско-правовых договоров, заключенных в электронной форме.

Ключевые слова: *электронная цифровая подпись, оферта, акцепт, электронная форма, гражданско-правовой договор.*

Kovalenko A. V. Electronic documents: stacking problematic aspects of civil - legal contracts electronically. In the paper the issues of electronic document management in Ukraine have been considered. The main conclusion of problematic aspects of civil law contracts in electronic form. Benefits are determined by the process of concluding a civil contract in electronic form, which is characterized by convenience, saving time, money and is effective at large distance counterparties. Focuses attention on the difficulties in the recognition of electronic contracts invalid, investigated the possibility of questions notarization of contracts in electronic form. Since the only act of civil law, which establishes the general requirements of the transactions, the specific characteristics of the civil - law of treaties in electronic form may be considered on the basis of the provisions of the Civil Code with regard to the requirements already mentioned laws, as in electronic form is primarily an electronic document. During the analysis of legislation, it is clear that only the separate-my type of electronic signature - namely the electronic digital signature is regulated by the legislature, which defines it as a type of electronic signature was collected from a cryptographic transformation of a set of electronic data that is added to the set or logically goes with it and makes it possible to verify its integrity and to identify the signatory The attention is focused on the digital signature as an integral element of civil-law contracts concluded by electronic means. One of the priority areas of operation of an electronic document defined the scope of concluding the civil - legal agreement electronically. Since the only act of civil law, which establishes general requirements committing transactions are MAS, it features making civil - legal agreements in electronic form may be considered on the basis of the Civil Code with the requirements of these laws are, as a contract in electronic form is primarily electronic document. Today, concluding the agreement in a form side cause a risk of material damage. Current legislation requires changes and additions in order to freely turn lawfully held electronic civil - legal agreements without violating the rights and interests of the parties. The procedure for contracts in this form should be clearly stipulated in the Civil Code Only then can we talk about the development of e-commerce in Ukraine.

Keywords: *digital signature, an offer, acceptance, electronic forms of civil contracts.*

Надійшла до редакції 24.12.2014